

ارزیابی سطح برخورداری توسعه خدمات و امکانات رفاهی گردشگری در

مراکز شهرستان‌های استان فارس

Ranking the amount of having Tourism Services and Facilities In Township Centers of Fars Province

A. Hajinejad¹, F. Eslamfard^{2*}

علی حاجی نژاد^۱، فاطمه اسلام فرد^{۲*}، محمدرضا علیزاده^۳

M.R. Alizadeh³

پذیرش: ۹۲/۰۷/۲۵

دریافت: ۹۲/۰۳/۰۶

Received: 27/05/2013

Accepted: 17/10/2013

چکیده

Abstract

Methods this study is descriptive. Index and weight to determine the importance of models for analyzing data from Delphi and Topsis model is used. The following matrix IFE and EFE of strategic plan has been developed. To collect the required information from the book, statistical sources and data and related documentation and field survey has been used. Required for data collection of books, resources and related documentation and statistical data and field survey has been used. According to research findings, the distribution coefficient obtained indicates the intensity difference and inequality in the enjoyment of the tourism infrastructure. so that the city shiraz has been very good and the other cities are not in good condition. Also check the IFE and EFE matrices shows that status of tourism in the city is conservative in this case, you need to plan a strategy aimed at reducing vulnerabilities and increasing WO, is opportunities to use.

پژوهش حاضر با هدف سطح بندی و تعیین میزان توسعه یافتگی امکانات گردشگری موجود و خدمات بین راهی در مراکز شهرستان‌های استان فارس صورت گرفته است. روش بررسی این پژوهش توصیفی تحلیلی است. برای تعیین شاخص‌ها و اهمیت وزنی از مدل دلفی و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل تاپسیس استفاده شده است در ادامه ماتریس‌های IFE و EFE جهت برنامه‌ریزی راهبردی تدوین شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از کتاب‌ها، منابع آماری و پیمایش میدانی بهره گرفته شده است. به استناد یافته‌های تحقیق، ضریب پراکندگی به دست آمده حکایت از تفاوت و شدت نابرابری در میزان بهره‌مندی از زیر ساخت‌های گردشگری در استان فارس است. به گونه‌ای که شهر شیراز از نظر میزان برخورداری در طیف بسیار خوب قرار داشته و بقیه شهرستان‌ها در وضعیت مطلوبی قرار ندارند. همچنین بررسی ماتریس‌های IFE و EFE نشان می‌دهد که وضعیت گردشگری شهرستان در محافظه کارانه است در این صورت باید جهت برنامه‌ریزی از استراتژی‌های WO که هدفش کاهش نقاط ضعف و افزایش فرصت‌ها می‌باشد، استفاده نماییم.

key Words: Tourism, Topsis technique, Services and amenities.

واژگان کلیدی: گردشگری، فن تاپسیس، خدمات و امکانات رفاهی.

1. Associate Professor Department of Geography, Sistan and Balochestan University, (ahajenejad@yahoo.com).
2. MSc in Tourism Planning, Sistan and Balochestan University, (eslamfard48@yahoo.com).
3. MSc in Tourism Planning, Sistan and Balochestan University, (reza_alizadeh9067@yahoo.com).

۱. دانشیار گروه علمی جغرافیا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، (ahajenejad@yahoo.com)
۲. کارشناس ارشد برنامه ریزی توریسم، دانشگاه سیستان و بلوچستان (نویسنده مسئول)، (eslamfard48@yahoo.com).
۳. کارشناس ارشد برنامه ریزی توریسم، دانشگاه سیستان و بلوچستان، (reza_alizadeh9067@yahoo.com)

مقدمه

فعالیت گردشگری امروزه به عنوان یکی از مهم‌ترین و پویاترین فعالیت‌ها در جهان مطرح است. در تمامی عرصه‌ها، چه در سطح جهانی، ملی و منطقه‌ای مورد توجه برنامه‌ریزان دولتی، شرکت‌های خصوصی قرار گرفته است (Lotfi, 2005: 5). باید توجه داشت که ساختار گردشگری یک مکان در بر گیرنده عوامل ثانویه‌ای می‌باشد که می‌تواند انگیزه‌های بیشتری را برای تقاضای گردشگری آن مکان فراهم آورد (Law, 2002: 156)، که مشتمل بر بخش‌ها، عناصر متعدد و پیچیده‌ای همانند جاذبه‌ها، مراکز اقامتی و پذیرایی، تاسیسات زیربنایی، حمل‌ونقل، عناصر سازمانی، تبلیغات، اطلاعات، بازارهای داخلی و بین‌المللی و ... می‌باشد که در ارتباط متقابل با یکدیگر کلیت سامانه گردشگری را در یک مکان ایجاد می‌کنند (The World Tourism Organization, 2000: 14). شهرها به عنوان یکی از پربیننده‌ترین مقاصد گردشگری جهان به شمار می‌آیند که هر ساله پذیرای میلیون‌ها نفر گردشگرند فراوانی گردشگری شهری اکنون به فعالیتی مهم بدل گشته است که جریان کارها، اقدام‌های اجتماعی و تغییرات فضایی را به ویژه در کشورهای اروپایی شکل می‌دهد (kazs, 2004: 10). در جریان گردشگری، شهرهایی مورد توجه گردشگران قرار می‌گیرند که چند جاذبه یا لاقل یکی از آنها را همچون وجود زیارتگاه، آثار علمی، فرهنگی و تاریخی، طبیعت زیبا و متنوع، امکانات تفریحی و اقامتی، تسهیلات ارتباطی و وجود بازارهای متنوع خرید و فروش دارا باشند. با این وجود گردشگری را نمی‌توان تنها در وجود جاذبه‌ها خلاصه نمود، به گونه‌ای که به عنوان یک محصول حاصل در هم تنیدگی عوامل مختلفی می‌باشد که هر یک در جریان گردشگری تأثیرات به سزایی دارند (Saghaei, 2006: 23). نخستین شرط موفقیت هر شهر در توسعه گردشگری شهری، وجود زیر ساخت‌های مناسب شهری و مدیریت عاقلانه در

عرصه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی است. شهر نیاز به مدیریت آگاه، سازش‌پذیر با معیارهای جهانی و باخبر از ساز و کار و ویژگی‌های روحی و خلقی گردشگران و خواسته‌های آن دارد، علاوه بر این تنسيق و آمایش جاذبه‌های شهر و ایجاد تسهیلات و امکاناتی که دسترسی به جاذبه‌ها را بیش از پیش می‌سازد، در کنار بهداشتی بودن شرایط زندگی در مهمان سراها، رستوران‌ها، معابر عمومی و نیز پاکي هوا از دیگر شرایط لازم برای موفقیت شهرها در عرصه گردشگری شهری محسوب می‌شود (shaykh kazem, 2007: 364). شهرها با امکانات و خدماتی که ارائه می‌دهند، همواره پذیرای افرادی بوده‌اند که بدان‌ها وارد می‌شوند. شهر با ارائه خدمات مطلوب و در خور، بستر مناسبی برای فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی انسان‌ها فراهم می‌آورد. شهر همچنین با ارائه فعالیت‌های خدماتی مانند امکانات پذیرایی و فراغتی زمینه پیشرفت و توسعه گردشگری را فراهم می‌کند (Noori, 2009: 1). از آنجا که استان پهناور فارس از جاذبه‌های اکوتوریسمی دیدنی، ژئوتوریسم کم نظیر و غنای تاریخی فرهنگی کهن را در بین استان‌های ایران برخوردار می‌باشد، در این پژوهش سعی بر این شده است، با توجه به جاذبه‌های کم نظر توریسمی استان فارس، میزان برخورداری مراکز شهرستان‌های از خدمات و امکانات رفاهی مورد بررسی قرار گرفته شده است.

ادبیات تحقیق

یکی از مهم‌ترین مقصدهایی که روندهای گردشگری جهان را در دهه‌های گذشته تحت تأثیر قرار داده، مراکز شهری است. رشد سفرهای کوتاه مدت این مقصدها را به یکی از اصلی‌ترین مراکز گردشگری تبدیل نموده و این پدیده خود را در کاهش میانگین سفر گردشگران در بیشتر مقصدهای دنیا نشان داده است (Cooper, Others, 1998: 145). گردشگری در شهرهایی توسعه پیدا می‌کند که علاوه بر

داشتن جاذبه های تاریخی، فرهنگی و هنری، از امکانات و خدمات مناسب نیز بهرمنند باشند؛ بنابراین رشد گردشگری در شهرها نه تنها به حفاظت و پیشرفت شهر وابسته است، بلکه ایجاد سازمانی قوی را نیز طلب می کند. سازمانی که حفاظت و گردشگری را با هم برنامه ریزی و مدیریت شامل کند (Movahed, 2006: 131). وجود زیرساخت های مناسب و توزیع مناسب خدمات در جذب گردشگران به طرف مکان های مستعد گردشگری بسیار تعیین کننده است. مقصود از امکانات یا جاذبه ها، تشکیلات یا مکان هایی است که به منظور تامین خواسته های گردشگران به وجود آمده و آن ها می توانند از این امکانات استفاده و گردش کنند. بدیهی است مهم ترین فضاهایی که مورد اقامت گردشگران قرار می گیرند، فضاهای شهری هستند که از دیر باز جذاب ترین فضاها را تشکیل می دادند. زیرا شهرها پیشرفته ترین و کامل ترین قرارگاه های انسان را تشکیل می دهند. شهرها در بردارنده مراکز مهم اقتصادی، علمی، تفریحی، پزشکی و ... هستند و افزون بر این ها از جاذبه ها طبیعی نیز بهرمنندند. به همین جهت مهم ترین کانون های جلب جهانگردان می باشند (Kazs and etal, 2004: 11-10). پژوهشگران زیادی در زمینه های مسائل شهری با استفاده از فن تاپسیس به تحقیق پرداخته اند که در ادامه به چند نمونه از آن اشاره شده است. جوزی و همکاران (۱۳۸۸) در مطالعه ای با عنوان "ارزیابی توان اکولوژیکی منطقه بوالحسن دزفول به منظور استقرار کاربری گردشگری با روش تصمیم گیری چند معیاره" به این نتیجه می رسد که در حدود ۷۴/۱۸٪ معادل ۴۴۱۹ هکتار از منطقه دارای توان بسیار مطلوب برای توریسم گسترده، ۱۸/۲۱٪ معادل ۱۲۳۲ هکتار از منطقه دارای توان مطلوب و ۷/۷٪ معادل ۸۴ هکتار دارای توان نامطلوب و ۳۲/۸۷٪ معادل ۱۸۸۱ دارای توان بسیار مطلوب برای توریسم متمرکز، ۱۵/۶٪ معادل ۸۸۲ هکتار دارای توان مطلوب و ۵۱/۶۱٪ معادل ۲۹۷۰ هکتار دارای نامطلوب است. زیاری و همکاران (۱۳۸۹) در مقاله ای با عنوان "بررسی و رتبه بندی درجه توسعه یافتگی

شهرستان های استان خراسان رضوی، با استفاده از فن تاپسیس "عنوان می کند که یافته های پژوهش حاکی از آن است که در سال ۱۳۸۵ شهر مشهد دارای رتبه نخست به لحاظ میزان توسعه یافتگی بوده است. این شهر به دلیل مرکزیت اداری سیاسی به عنوان قطب رشد منطقه، امکانات، خدمات و نیروی انسانی متخصص را از نواحی پیرامونی به سمت خود جذب کرده به این ترتیب برتری و تفوق آن بر ساختار فضایی استان حفظ شده است. همچنین شهرستان مشهد رتبه ۱ و شهرستان خلیل آباد رتبه ۱۹ را در بین ۱۹ شهرستان استان خراسان رضوی کسب کرده و ضریب پراکندگی به دست آمده ۰/۳ بوده است که خود بیانگر وجود تفاوت و شدت نابرابری در میزان بهره مندی از مواهب توسعه است. از این رو الگوی حاکم بر ساختار فضایی استان خراسان رضوی، تابع الگوی مرکز پیرامونی است که با در نظر داشتن آن، توجه به برنامه ریزی فضایی به منظور نیل به توسعه و پیشرفت متعادل منطقه ای، ضرورتی اجتناب ناپذیر است. نسترن (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان « کاربرد فن تاپسیس در تحلیل و اولویت بندی توسعه پایدار مناطق شهری مطالعه موردی: مناطق شهری اصفهان» به این نتیجه می رسد که در میان مناطق شهری اصفهان، شش منطقه محروم با ضریب اولویت ۰/۲۲ تا ۰/۳۴ در پایین ترین سطح برخوردارگی جای گرفته اند و اولین اولویت توسعه را به خود اختصاص داده اند. دومین سطح، شامل: چهار منطقه شهر است که دارای ضریب اولویت ۰/۴۲ تا ۰/۴۷ است. و سطح دوم اولویت توسعه مناطق را در بر می گیرد. سطح یک، سه منطقه برخوردار از لحاظ ۲۱ شاخص مورد بررسی را شامل می شود، با ضریب اولویت ۰/۵۳ تا ۰/۶۴ و آخرین اولویت توسعه را در بر دارد. خاکپور و همکاران (۱۳۸۹) نیز در مطالعه خود با عنوان بررسی عملکرد مدیریت شهری در گسترش فضاهای سبز عمومی (پارک ها) با استفاده از روش تاپسیس مطالعه موردی شهر مشهد به این نتیجه می رسد که ارتباط منطقی بین وسعت فضاهای سبز عمومی و عملکرد

مدیریت شهری وجود ندارد و مدیریت شهری در شاخص‌های مورد بررسی منطقه‌ای و محلی، شرایط مطلوب‌تری را نسبت به پارک‌های ناحیه‌ای و همسایگی داشته است هر چند که برخی از شاخص‌ها عملکرد مدیریت شهری در پارک‌های همسایگی یا ناحیه‌ای نیز مناسب بوده است.

اهداف تحقیق

یکی از مهم‌ترین اهداف برنامه‌ریزی، آینده‌نگری و ایجاد توسعه متعادل در مناطق مختلف جغرافیایی است. لازمه این فرآیند، مطالعه و شناخت دقیق مناطق و استعدادها بالقوه و بالفعل، همچنین ارزیابی و شناخت رابطه بین شاخص‌های اثرگذار در توسعه منطقه است (Nasteran, 2010: 89).

برخورداری همه شهرستان‌های از جاذبه‌های طبیعی بکر و همچنین جاذبه‌های تاریخی بی‌نظیر و به دلیل یکسان نبودن توزیع خدمات رفاهی برای گردشگران در سراسر استان مهم‌ترین اهداف این پژوهش مشخص نمودن درجه برخورداری مراکز شهرستان‌های استان فارس از توسعه امکانات و خدمات رفاهی جهت جذب توریسم و مشخص نمودن استراتژی‌های کارآمد در جهت توسعه و توزیع خدمات و امکانات رفاهی متوازن در سراسر مراکز شهرستان‌های استان فارس جهت جذب توریسم بوده است. امید است که این تحقیق ره‌گشایی جهت تخصیص بودجه عادلانه و برنامه‌ریزی علمی و عملی در مراکز شهرستان‌ها باشد.

روش تحقیق

روش تحقیق به کار رفته در این پژوهش مبتنی بر رویکرد توصیفی - تحلیلی است. شناخت و تحلیل موضوع این تحقیق بر مبنای روش کتابخانه‌ای و انجام مصاحبه انجام شده است. برای مشخص کردن شاخص‌های اصلی و زیر شاخص‌ها تحقیق از نظر کارشناسان‌ها با روش دلفی

استفاده شده است، دلفی تمرکز بر استخراج نظرات از متخصصین در زمان کوتاه داشته و نتایج وابسته به تخصص افراد در دانش مورد نظر، کیفیت و صحت پاسخ‌ها و همکاری و درگیری مداوم آن‌ها در دوره مطالعه است (Landeta, 2006: 79)، که از طریق مجموع‌های پرسشنامه‌ای با حفظ گمنامی پاسخ‌گویان و بازخورد دادن نظرات به اعضای پانل صورت می‌گیرد (Keeney and others, 2001: 195). در ادامه با استفاده از فن تاپسیس به رتبه‌بندی خدمات امکانات رفاهی پرداخته شده است. فن تاپسیس به عنوان یکی از فن‌های تصمیم‌گیری چند معیاره امروزه در رتبه‌بندی مفاهیم مختلف در علوم گوناگون MCDM اعضای خانواده جایگاه ویژه‌ای یافته است که مهم‌ترین دلیل آن را می‌توان منطق ریاضی و شفاف و نیز عدم مشکلات اجرایی آن دانست (Zeyari, 2010: 21).

در روش تاپسیس، ماتریس $m \times n$ که دارای m گزینه و n معیار می‌باشد، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. از امتیازات مهم این روش آن است که به طور همزمان می‌توان از شاخص‌ها و معیارهای عینی و ذهنی استفاده نمود. با این حال لازم است در این مدل جهت محاسبات ریاضی، تمامی مقادیر نسبت داده شده به معیارها از نوع کمی بوده و در صورت کیفی بودن نسبت داده شده به معیارها، می‌باید آن‌ها را به مقادیر کمی تبدیل نمود. با این وجود پیشنهاد می‌شود که روش تاپسیس در هنگامی که تعداد شاخص‌ها و اطلاعات در دسترس محدود است، مورد استفاده قرار گیرد. جهت بهره‌گیری از این فن، مراحل زیر به اجرا گذاشته می‌شود:

۱. برای هر شاخص می‌بایست همواره مقادیر بالاتر، بهتر باشند و مقادیر پایین‌تر، بدتر یا بر عکس؛ به این معنی که مطلوبیت هر شاخص با افزایش مقدار،

مساحت شهرستان، نسبت راه های شهرستان به مساحت استان، نسبت راه های جاده ای به مساحت شهرستان، نسبت راه های اصلی به مساحت شهرستان، دسترسی جاذبه های به راه های آسفالتی و شوسه، به کیلومتر از شاخص های زیربنایی مطرح در پژوهش حاضر به شمار می آیند.

۴. شاخص حمل نقل و ارتباطات

صنعت گردشگری رابطه ای حیاتی با حمل نقل دارد، زیرا دسترسی راحت و با کیفیت بالا برای گردشگران یکی از مهم ترین لازمه های توسعه گردشگری یک منطقه می باشد. که از جمله این شاخص ها می توان به دسترسی شهر به فرودگاه بین المللی، دسترسی به حمل نقل زمینی و ترمینال های سراسری، وجود پارکینگ های عمومی در کنار جاذبه ها و در شهرها، سامانه حمل نقل درون شهری، دسترسی به خدمات ریلی همچنین به مراکز پستی و خدمات ارتباطی نیز اشاره کرد.

۵. شاخص اقتصادی، فرهنگی

شاخص های فرهنگی و اقتصادی مشتمل است بر نگارخانه، کتابخانه، کانون فرهنگی و سینما، صرافی ها، بانک های دولتی و غیر دولتی می باشد.

۶. شاخص بهداشتی و درمانی

شاخص های بخش بهداشتی و درمانی این پژوهش شامل: بیمارستان های تخصصی و فوق تخصصی، درمانگاه های تخصصی و فوق تخصصی، بیمارستان و مراکز دندان پزشکی، فوریت های پزشکی، پایگاه های اروژانس، آزمایشگاه و داروخانه می باشد.

در این پژوهش متغیر ما شامل ۶ شاخص و حدود ۷۷ زیر شاخص در ۲۱ شهرستان مورد بررسی قرار گرفته شده است. برای تعیین شاخص ها همان طور که در روش تحقیق اشاره شده است، از مطالعات انجام شده در ارتباط با امکانات و خدمات گردشگری و نظرات کارشناسان و

به طور یکنواخت افزایش و یا کاهش یابد.

۲. فاصله هر گزینه از ایده آل (از ایده آل منفی) ممکن است به صورت فاصله اقلیدسی (از توان دوم) یا به صورت مجموع قدر مطلق از فواصل خطی (معروف به فواصل بلوکی) محاسبه گردد که این امر بستگی به میزان تبادل و جایگزین در این شاخص ها دارد.

شاخص های تحقیق

۱. شاخص اقامتگاه ها و کارگاه های صرف غذا و

نوشیدنی

شاخص های اقامتی نیازهای اساسی بخش گردشگری به شمار می آید که به دلیل تنوع، سلیقه و توانایی مالی گردشگران، شهر به انواع مراکز اقامتی بر حسب درجات مختلف مود نیاز است (Law, 1996: 106). شاخص تأسیسات اقامتی شامل هتل های درجه یک، هتل های درجه دو، هتل های درجه سه، مسافرخانه ها، مراکز اقامت دولتی، متل ها و مراکز اقامتی موقت بین راهی می باشد. گردشگران بیشترین درصد هزینه را پس از مهمان سراها و خدمات اقامتی برای فروشگاه ها و غذاسراها پرداخت می نمایند. که می توان به رستوران ها، غذاسراها در مراکز شهرستان ها، کنار جاذبه های گردشگری و بین راهی، کبابی ها و رستوران های سنتی اشاره کرد.

۲. شاخص امکانات رفاهی و تفریحی

شاخص های تفریحی شامل پارک های تفریحی، فضای سبز، باغات گردشگری، امکانات رفاهی مانند دستشویی عمومی، پمپ گاز، پمپ بنزین، مجتمع بین راهی، امداد خودرو، پلیس راه و... در مسیر جاذبه های گردشگری و در درون شهرها می باشد.

۳. شاخص زیربنایی

نسبت کل راه ها به مساحت شهرستان، نسبت راه های آسفالتی به کل راه های شهرستان، نسبت راه های آسفالتی به

برنامه‌ریزی راهبردی شیوه‌ای است سیستماتیک که بر ایجاد و برقراری پیوستگی بین اقدامات اولویت‌دار با در نظر داشتن ضعف و قوت (توانایی‌ها و منابع) و همچنین فرصت‌ها و تهدیدها (عوامل خارجی و جریانات تاثیرگذار) تکیه دارد.

برنامه‌ریزی راهبردی را می‌توان روشی نظام یافته برای اخذ تصمیمات و اجرای فعالیت‌ها درخصوص شکل‌دهی و رهنمود یک سامانه، کارکرد و علل آن دانست. با توجه به تفاوت در شیوه‌های گزینشی گردآوری اطلاعات، تحلیل هدفمند و تعیین اهداف مشارکت تصمیم سازان اصلی، تبیین و ارزیابی گزینه‌ها، بررسی تبعات آتی تصمیمات و اعمال آن‌ها و بیش از هر چیز تاکید بر اجرای موفقیت آمیز برنامه‌ها از سایر گونه‌های برنامه‌ریزی متمایز می‌شود. از آنجا که در برنامه‌ریزی راهبردی توجه برنامه‌ریز به آنچه برای جامعه و یک سامانه مهم در آن معطوف می‌گردد، چارچوبی برای تصمیم‌گیران در رویارویی با شرایط متغیر و تعیین اولویت‌ها در تخصیص منابع و فعالیت‌ها فراهم می‌سازد. با توجه به اینکه همه عوامل درونی و بیرونی برجسته و قابل اهمیت نیستند لذا ضرورت دارد کلیه این عوامل مورد ارزیابی قرار گرفته و عوامل مهم و کم اهمیت تشخیص داده شده و تعیین اولویت گردند. برای ارزیابی عوامل راهبردی درونی و بیرونی از ماتریس‌های EFE و IEF استفاده می‌شود (Mhrmnejad, 2009: 239).

برای تهیه و ساخت جدولی از عوامل خارجی و داخلی تحلیل آن طی مراحل پنج‌گانه زیر انجام گرفته است:

- در ستون اول، مهم‌ترین عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدات) و داخلی (نقاط قوت و ضعف) فراروی سیستم را تعیین و تدوین نموده‌ایم.

- در ستون دوم، به هر یک از عوامل خارجی و داخلی بر اساس اثر احتمالی آن‌ها بر موقعیت استراتژیکی

صاحب‌نظران حوزه گردشگری استفاده شده است. همچنین برای مشخص کردن وضعیت موجود خدمات و امکانات گردشگری از سالنامه آماری استان فارس و مطالعات انجام شده در ارتباط با توریسم شهر شیراز و همچنین اطلاعات سایت‌های معتبر در ارتباط با موضوع استفاده شده است (جدول ۱).

جدول ۱. وضعیت موجود خدمات و امکانات گردشگری فارس

شهرستان‌ها	درمانی	امکانات	حمل نقل	زیربنایی	اقامتگاه‌ها	اقتصادی
آباده	۴۰	۳۷	۲۵	۲۹۱	۱۲۴	۴۰
استهبان	۱۷	۲۳	۱۱	۱۸۹	۶۷	۳۳
اقلید	۳۴	۳۵	۲۱	۲۶۰	۵۱	۳۴
ارستجان	۱۴	۱۸	۱۳	۱۳۶	۲۳	۱۸
بوانات	۲۴	۲۰	۲۶	۲۲۸	۳۰	۳۱
جهرم	۵۴	۴۲	۳۱	۳۳۱	۱۵۳	۷۳
خرم‌بید	۱۶	۱۷	۱۶	۱۳۷	۳۴	۱۹
داراب	۴۱	۲۸	۱۱	۳۰۹	۹۷	۴۷
زرین‌دشت	۱۷	۱۴	۶	۱۳۵	۱۵	۱۳
سپیدان	۳۰	۱۹	۹	۲۲۷	۲۹	۲۵
شیراز	۷۱۳	۱۵۲	۲۶۵	۵۶۰	۱۲۶۷	۶۶۰
فسا	۵۰	۵۱	۱۹	۲۱۸	۱۸۹	۶۱
فیروزآباد	۳۰	۴۳	۲۸	۳۴۵	۹۸	۳۳
قیرکارزین	۱۷	۲۴	۱۱	۱۴۶	۳۷	۱۷
کازرون	۷۰	۳۵	۲۴	۳۵۳	۲۲۳	۶۲
لارستان	۸۱	۵۸	۴۹	۹۸۰	۱۹۱	۱۲۹
لامرد	۳۲	۲۱	۲۱	۳۸۳	۵۵	۴۷
مرودشت	۸۸	۵۶	۳۰	۳۹۷	۲۵۱	۷۲
مهر	۲۰	۱۴	۱۴	۲۳۰	۱۶	۱۵
ممسنی	۶۰	۳۰	۱۳	۳۶۶	۹۵	۳۱
نیریز	۴۰	۲۲	۳۴	۵۰۲	۶۱	۳۶
وزن شاخص	۰/۱۲	۰/۱۹	۰/۱۷	۰/۲	۰/۲۲	۰/۱۰

منبع: سالنامه آماری استان فارس، راهنمای گردشگری فارس

مراحل تهیه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی^۴ و عوامل داخلی^۵

در ادامه برنامه‌ریزی راهبردی جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف توسعه گردشگری استان انجام شده است.

4. External Factor Evaluation

5. Internal Factor Evaluation

وزن	رتبه	امتیاز	توضیح
۰/۱	۱/۶	۰/۰۶	T _۱ : وجود سازمان های متعدد مسئول تصمیم گیری در زمینه گردشگری در کشور
۰/۱۵	۲/۱	۰/۰۷	T _۲ : کم بودن بودجه تخصیصی دولت برای تحقیق و برنامه های توسعه گردشگری
۰/۲	۲/۵	۰/۸	T _۳ : اجرایی نشدن قوانین حفاظتی جاذبه های گردشگری
۰/۱۵	۲/۲	۰/۰۷	T _۴ : بی اعتمادی بخش خصوصی
۰/۱۸	۲/۲	۰/۰۸	T _۵ : سیاست گذاری های دولت های خارجی در مورد ایران و تاثیر آن بر جذب گردشگر خارجی
۰/۲۸	۳/۱	۰/۰۹	T _۶ : نبود برنامه ریزی و ضعف مدیریتی در اجرای برنامه های جذب گردشگر
۰/۲	۲/۸	۰/۰۷	T _۷ : سرمایه بر بودن توسعه امکانات گردشگری
۰/۱۲	۲	۰/۰۶	T _۸ : بی توجهی در ثبت آثار تاریخی در کشور و فارس
۲/۳۸	-	۱/۰۰	جمع

ماخذ: اطلاعات به دست آمده از کارشناسان تحقیق

جدول ۳. نتایج تجزیه و تحلیل عوامل داخلی

امتیاز وزنی	رتبه	وزن	توضیح
			عوامل داخلی (IFE): نقاط قوت (S) و نقاط ضعف (W)
۰/۲	۲/۵	۰/۰۸	S _۱ : بهرمندی اکثر شهرستان های از جاذبه های منحصر به فرد اکوتوریسمی و تاریخی
۰/۲۹	۲/۹	۰/۱	S _۲ : تنوع جاذبه های طبیعی و تاریخی در اکثر شهرستان ها
۰/۲۸	۳/۱	۰/۰۹	S _۳ : مستعد بودن مناطق گردشگری استان جهت سرمایه گذاری خصوصی و دولتی
۰/۱۶	۲/۵	۰/۰۷	S _۴ : وجود مجموعه های تاریخی در شهرستان های همجوار
۰/۱۶	۲/۳	۰/۰۷	S _۵ : وجود ترمینال مسافری عمومی
۰/۱۲	۲	۰/۰۶	S _۶ : آب و هوای متنوع در ایام سال از بسیار گرم و سرد
۰/۰۸	۱/۳	۰/۰۶	S _۷ : وجود فرودگاه بین المللی در مرکز استان
۰/۲۲	۲/۴	۰/۰۹	W _۱ : بی توجهی به جاذبه های تاریخی و فرهنگی در استان
۰/۱	۱/۴	۰/۰۷	W _۲ : نبود سرویس ایاب و ذهاب به سوی نقاط گردشگری و ضعف حمل و نقل برون شهری
۰/۲۱	۲/۶	۰/۰۸	W _۳ : نبود زیر ساخت های مناسب جهت توسعه گردشگری عدم وجود تسهیلات و خدمات توسعه گردشگری واحدهای اقامتی و پذیرایی در اکثر مراکز شهرستان ها

فعالی سیستم وزنی از ۱ (مهم ترین) تا صفر (بی اهمیت ترین) داده ایم. در واقع هر چقدر وزن بیشتر باشد، تاثیر آن بر موقعیت کنونی و آینده آن سیستم بیشتر خواهد بود (جمع ستون دوم هر یک از عوامل خارجی و داخلی بدون توجه به تعداد عوامل ۱ است).

- در ستون سوم، به هر یک از عوامل خارجی و داخلی بر اساس اهمیت و موقعیت کنونی سیستم، به آن عامل خاص رتبه ای از ۵ (بسیار خوب) تا ۱ (ضعیف) می دهیم. این رتبه بندی، نحوه موقعیت هر عامل توسط سیستم را ارزیابی می کند.

- در ستون چهارم هر یک از عوامل خارجی و داخلی و وزن هر عامل را در رتبه آن (ستون ۲ × ستون ۳) ضرب می کنیم تا بدین وسیله امتیاز وزنی آن به دست آید.

- سرانجام امتیازهای وزنی موجود در ستون چهارم را به طور جداگانه با یکدیگر جمع کرده و امتیاز وزنی عوامل خارجی و داخلی را محاسبه کرده ایم. امتیاز وزنی کل نشان می دهد که یک سیستم چگونه به عوامل و نیروهای موجود و بالقوه در محیط درونی یا بیرونی اش پاسخ می دهد (Hangr, Veln, 2002: 120). (جدول ۲ و جدول ۳)

جدول ۲. نتایج تجزیه و تحلیل عوامل خارجی

امتیاز وزنی	رتبه	وزن	توضیح
			عوامل خارجی (EFE): فرصت ها (O) و تهدیدها (T)
۰/۲۷	۳	۰/۰۹	O _۱ : ایجاد فرصت های اشتغال بومی و جلوگیری از مهاجرت
۰/۲۲	۲/۸	۰/۰۸	O _۲ : تخصیص اعتبارات به بخش های خصوصی جهت سرمایه گذاری توسط دولت
۰/۲۹	۳/۲	۰/۰۹	O _۳ : امکان استفاده از تبلیغات و بازاریابی الکترونیک
۰/۰۶	۱/۱	۰/۰۵	O _۴ : نزدیکی به بازار گردشگری خلیج فارس
۰/۰۶	۱/۲	۰/۰۵	O _۵ : عدم وجود چشم اندازهای گردشگری در مناطق رقیب
۰/۱۱	۱/۸	۰/۰۶	O _۶ : علاقمندی گردشگران داخلی و خارجی به

یافته‌های تحقیق

امروزه یکی از معضلات مهم در سطح شهرهای ایران، مسأله تقسیم امکات و خدمات رفاهی برای جذب گردشگر می‌باشد. از آنجا که فن‌های کمی از روابط منطقی بین پدیده‌ها حاصل می‌شوند، می‌تواند ارزیابی منطقی و دقیقی از ویژگی‌ها و روابط بین پدیده‌ها ارایه نمایند. در ذیل مراحل انجام تحلیل داده‌ها با فن تاپسیس آمده است.

۰/۲۹	۳/۲	۰/۰۹	W _۴ : ضعف مدیریتی در زمینه حفظ نگهداری منابع گردشگری در استان و توسعه گردشگری در استان
۰/۱۱	۱/۵	۰/۰۷	W _۵ : افزایش آلودگی‌های زیست محیطی و کاهش کیفیت محیط جاذبه‌های گردشگری طبیعی
۰/۰۶	۱/۱	۰/۰۵	W _۶ : نبود تور گردن‌های حرفه‌ای در استان
۰/۰۷	۱/۲	۰/۰۶	W _۷ : فعالیت محدود شرکت‌های مسافرتی
۰/۰۵	۱	۰/۰۵	W _۸ : فصلی بودن گردشگری در استان و در شهرستان‌ها
۲/۵۲	-	۱/۰۰	جمع

ماخذ: اطلاعات به دست آمده از کارشناسان تحقیق

محدوده مورد مطالعه

وسعت استان فارس حدود ۱۳۳ هزار کیلومتر متر مربع است و تقریباً ۸/۱ درصد مساحت کشور را تشکیل می‌دهد. این استان، در جنوب منطقه مرکزی ایران بین مدارهای ۲۷ درجه و دو دقیقه و ۳۱ درجه و ۴۲ دقیقه عرض شمالی و ۵۰ درجه و ۴۲ دقیقه و ۵۵ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ قرار گرفته است. استان فارس با برخورداری از موقعیت طبیعی و جغرافیایی ممتاز، مراکز مذهبی و بقاع متبرکه، شهرهای باستانی با قدمت تاریخی به عنوان یکی از قطب‌های گردشگری کشور شرایط بسیار مناسبی را فراهم نموده است. بیش از ۱۳۴۷ اثر تاریخی ثبت شده ملی، دو اثر ثبت شده جهانی (تخت جمشید، پاسارگاد)، ۴۰۰ جاذبه طبیعی، بافت بومی و فرهنگ‌های متنوع از جاذبه‌های بسیار مهم گردشگری استان می‌باشد (Dehghan, shasavar, 2006: 58).

مرحله ۱

ماتریس A نشان دهنده وضعیت موجود ۶ شاخص در ۲۱ شهرستان استان فارس می‌باشد. بعد از مشخص شدن وضعیت موجود باید داده‌ها را استاندارد کرده که برای این منظور از فرمول زیر استفاده شده است. حاصل محاسبات انجام شده در این مرحله، تشکیل ماتریس R می‌باشد.

$$A = \begin{bmatrix} 124 & 291 & \dots & 40 \\ 67 & 189 & \dots & 33 \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ 61 & 502 & \dots & 36 \end{bmatrix}$$

مرحله ۲

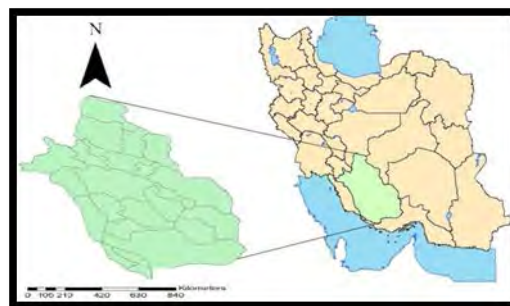
$$r_{11} = \frac{124}{\sqrt{124^2 + 67^2 + \dots + 61^2}} = /031$$

$$r_{621} = \frac{40}{\sqrt{40^2 + 33^2 + \dots + 36^2}} = /058$$

مرحله ۳

$$R = \begin{bmatrix} .031 & .194 & \dots & .058 \\ .126 & .066 & \dots & .047 \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ .015 & .335 & \dots & .052 \end{bmatrix}$$

پس از استاندارد شدن وضعیت موجود در ماتریس R هر شاخص در وزن شاخص مربوط به خود که با نظر

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی استان فارس

منبع: یافته‌های پژوهش

مرحله ۷

در این مرحله تعیین ضریبی که برابر است با فاصله گزینه حداقل S_i^- . تقسیم بر مجموع فاصله حداقل S_i^- و فاصله حداکثر S_i^* که آن را با C_i^* نشان داده شده و از رابطه زیر محاسبه می‌شود (جدول ۵).

$$C_1^* = \frac{.03}{.03 + .25} = .11 \quad C_2^* = \frac{.02}{.02 + .26} = .07$$

جدول ۵. ضریب الویت						
ضریب الویت	۰/۸	۰/۳۸	۰/۱۹	۰/۱۷	۰/۱۴	۰/۱۴
شهرستان شیراز	لار	نیریز	مرودشت	فیروز آباد	کازرون	جهرم
ضریب الویت	۰/۱	۰/۱	۰/۱	۰/۱	۰/۰۷	۰/۰۷
شهرستان لامرد	داراب	اقلید	آباده	ممسنی	بوانات	فسا
ضریب الویت	۰/۰۷	۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۰۳	۰	۰
شهرستان استهبان	سپیدان	قبر	ارسنجان	مهر	خرم بید	زرین دشت

منبع: یافته‌های تحقیق

بحث و نتیجه‌گیری

رتبه‌بندی گزینه بر اساس میزان C_i^* میزان فوق بین صفر و یک در نوسان است C_i^* برابر با ۱ نشان دهنده بالاترین رتبه C_i^* برابر با صفر نیز نشان دهنده کمترین رتبه است (Taher khani, 2007,66-64). برای مشخص کردن میزان برخورداری شهرستان‌های استان فارس یک طیف ۵ گزینه‌ای انتخاب شده است (جدول ۶).

جدول ۶. طیف ۵ گزینه برای مشخص کردن میزان برخورداری

خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف
۱-۰/۷۵	۰/۷۵-۰/۵۵	۰/۵۵-۰/۳۵	۰/۳۵-۰/۱۵	۰/۱۵-۰

همان‌طور که در جدول ۵. مشاهده می‌شود شهرستان‌های استان فارس بر اساس میزان برخورداری از امکانات و خدمات رفاهی گردشگری رتبه‌بندی شده‌اند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، فقط شهر شیراز که مرکز استان فارس است در طیف ۱-۷۵ میزان برخورداری خیلی خوب قرار

کارشناسان بخش گردشگری به دست آمده است ضرب می‌کنیم که حاصل این فرایند ماتریس V می‌باشد.

مرحله ۴

$$V = \begin{bmatrix} .0068 & .0306 & \dots & .0022 \\ .0035 & .0252 & \dots & .0047 \\ \vdots & \dots & \dots & \vdots \\ .0033 & .067 & \dots & .0052 \end{bmatrix}$$

در این مرحله با توجه به داده‌های بدست آمده در ماتریس V مقادیر بالاترین شاخص ایده آل و حداقل منفی در هر ستون مشخص می‌کنیم. با داشتن مقادیر شاخص ایده آل و حداقل در ماتریس (V) خواهیم داشت.

مرحله ۵

$$\text{مقادیر ایده آل} = \{.0691, .1308, .1596, .136, .1156, .0948\}$$

$$\text{مقادیر حداقل} = \{.0009, .018, .0036, .0125, .0023, .0019\}$$

مرحله ۶

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ji} - v_j^-)^2}$$

حال با استفاده از روابط با جایگزینی مقادیر به دست آمده معیار فاصله برای آلتراتیو ایده آل (S_i^*) و آلتراتیو حداقل (S_i^-) بدست آورده‌ایم. حاصل این روابط در جدول زیر آورده شده است (جدول ۷).

جدول ۷. مقدار آلتراتیو ایده آل S_i^* و آلتراتیو حداقل S_i^-

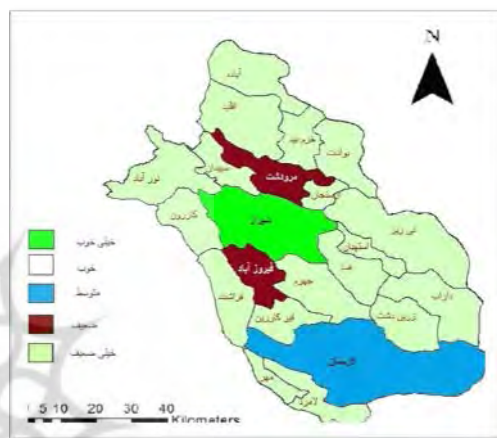
$$\begin{aligned} &=.26 S_4^* = .28 \quad S_3^* = .26 \quad S_2^* = .28 \quad S_1^* = .25 \\ &=.02 S_4^- = .01 \quad S_3^- = .03 \quad S_2^- = .01 \quad S_1^- = .03 \\ &=.27 S_5^* = .28 \quad S_8^* = .26 \quad S_7^* = .27 \quad S_6^* = .24 \\ &=.01 S_9^- = .0 \quad S_8^- = .03 \quad S_7^- = .0 \quad S_6^- = .04 \\ &=.24 S_{14}^* = .25 \quad S_{13}^* = .25 \quad S_{12}^* = .25 \quad S_{11}^* = .05 \\ &.004 S_{14}^- = .01 \quad S_{13}^- = .04 \quad S_{12}^- = .02 \quad S_{11}^- = .26 \\ &S_{21} = .25 = .26 S_{19} = .09 \quad S_{18} = .23 \quad S_{17} = .25 \quad S_{16} = .21 \\ &S_{21} = .06 = .03 S_{19} = .0 \quad S_{18} = .05 \quad S_{17} = .03 \quad S_{16} = .16 \end{aligned}$$

با توجه به شکل ۳، راهبردهای مورد توجه در گردشگری استان راهبردهای WO یا همان راهبردهای محافظه کارانه است می‌باشد.

استراتژی های WO

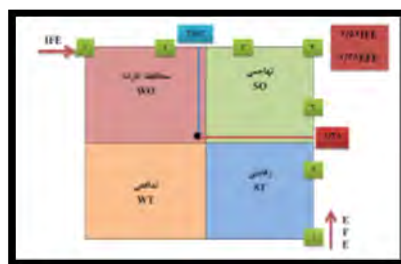
استراتژی‌های WO هدفش کاهش نقاط ضعف و افزایش فرصت‌ها است. در این حالت سازمان به علت برخورداری از ضعف‌های اساسی، امکان استفاده از فرصت‌های بدست آمده را ندارد. برای مثال تقاضا برای یک محصول مشخص بالاست ولی سازمان مربوطه امکانات لازمه را جهت استفاده از فرصت ندارند، در این صورت سازمان استراتژی‌های مختلفی از قبیل: ایجاد واحد تحقیق و توسعه به منظور ایجاد امکانات مورد نظر و یا فراموش کردن فرصت بدست آمده را می‌تواند انتخاب کند. متأسفانه با توجه به توزیع نامتعادل امکانات لازم جهت گردشگری پایدار در استان فرصت‌ها در اکثر شهرستان‌ها از دست می‌رود ضروری است که مسئولان از وجود جاذبه‌های گردشگری استان فارس به عنوان یک فرصت ممتاز در جهت توسعه گردشگری و در نهایت توسعه اقتصادی استان قدم بردارند و این مهم با توزیع امکانات و خدمات رفاهی در سراسر استان تحقق خواهد یافت و نباید برنامه‌های توسعه گردشگری مخصوص یک شهر باشد و فقط به یک شهر مرکزی توجه شود. باید توجه داشت که موقعیت گردشگری استان به دلیل نبود امکانات خدمات رفاهی از ثبات لازم برخوردار نیست. مشکل عمده نبود سرمایه لازم جهت تقویت زیر ساخت‌های گردشگری می‌باشد. مسئولان امر گردشگری نیازمند تامین منابع برای افزایش سهم بازار گردشگری استان، افزایش قدرت رقابت و حفظ برتری رقابت، بهبود وضع موجود، بهبود بهره‌وری، در وضع فعلی که فرصت توسعه گردشگری در استان در حال کاهش است، هستند. بنابراین مسئولان امر برنامه‌ریزی گردشگری استان اقدام به تدوین برنامه‌ای علمی و عملی نمایند که بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در زمینه امکانات و خدمات و دولت

گرفته است، شهر لار در طیف ۰/۳۵-۰/۵۵ میزان برخورداری متوسط و شهرستان‌های مرودشت و فیروزآباد در طیف ضعیف قرار دارد. با نگاهی به جدول در یافته می‌شود که اکثریت مراکز شهرستان فارس در طیف ۰-۰/۱۵ میزان برخورداری خیلی ضعیف قرار دارد با توجه به اینکه اکثریت مراکز شهرستان‌های استان فارس درای جاذبه‌های بی نظیر طبیعی تاریخی می‌باشند اما نتایج نشان دهنده کمبود خدمات و امکانات برای جذب توریسم در این شهرها می‌باشد.

شکل ۲. وضعیت سطح برخورداری از امکانات گردشگری

باتوجه به مجموع امتیاز نهایی عوامل خارجی در ماتریس ارزیابی عوامل خارجی ۲/۳۸ بدست آمده است. این امتیاز به این معنی است که گردشگری استان توانسته است از عواملی که فرصت یا موقعیت ایجاد می‌کنند، تا حدودی بهره‌برداری نماید و یا از عواملی که موجب تهدید می‌گردند، تا حدودی دوری کند (جدول ۲). مجموع امتیاز نهایی عوامل داخلی نیز در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی ۲/۵۲ به دست آمده که آن هم تا حدودی نسبتاً زیادی به معنای قوت عوامل داخلی در استان است (جدول ۳).

شکل ۳. وضعیت کنونی موقعیت گردشگری استان فارس

کارشناسان در امر گردشگری و دلایل بی‌شمار دیگر در استان فارس می‌باشد. بنابراین استفاده از برنامه‌ریزی‌های راهبردی در توسعه گردشگری استان ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به مجموع امتیاز نهایی عوامل خارجی ۲/۳۸ و امتیاز نهایی عوامل داخلی ۲/۵۲ در ذیل به چند راهبرد جهت توسعه گردشگری استان فارس اشاره شده است.

- توجه به جاذبه‌های تاریخی فرهنگی استان فارس و توسعه گردشگری در این مناطق جهت توسعه اشتغال بومی برای کاهش بزه‌کاری جوانان بیکار و مهاجرت‌ها به خصوص مهاجرت روستا به شهر.
- تامین اعتبار دولت برای تشویق بخش خصوصی و ایجاد زیر ساخت‌های مناسب توسعه گردشگری در سراسر استان.
- استفاده از مدیرهای متخصص و کارا برای به کارگیری برنامه‌های حفظ بناهای تاریخی و جاذبه‌های طبیعی بکر در استان
- استفاده از تبلیغات نوین برای توسعه گردشگری استان با توجه به موقعیت استان فارس و جاذبه‌های بکر و منحصر به فرد.
- توجه مدیران و مسولان به کم رقیب بودن جاذبه‌های استان فارس در کشور.
- استفاده از امکانات موجود و بهره‌برداری بهینه برای جلب رضایت گردشگران.
- استفاده از برنامه‌های کوتاه مدت و بلند مدت در جهت بهبود وضعیت امکانات و خدمات رفاهی در کنار جاذبه‌های گردشگری.
- حرکت در جهت شایسته‌سازی در زمینه استفاده از نخبگان در حیطه برنامه‌های توسعه گردشگری
- قبول مسولان نسبت به وجود ضعف در امر مدیریت گردشگری و کنار گذاشتن تعصب‌های سنتی و استفاده از ایده‌ها و برنامه‌های کارا و عملی.
- حمایت از پژوهشگران و احترام به طرح‌های و ایده‌های گردشگری.

در زمینه ایجاد زیر ساخت‌ها سوق داده شود. تا بتوان با استفاده از سرمایه‌های خصوصی و دولتی جهت توسعه گردشگری قدم برداشته شود.

راهکارها

امروزه یکی از مهم‌ترین عاملی که گردشگر مکانی را به عنوان مقصد انتخاب می‌کند برخوردار بودن از امکانات و خدمات مناسب می‌باشد تا جایی که امکان دارد یک مکان از نظر توریسمی در جهان بی‌همتا باشد ولی چنانچه امکانات رفاهی و خدمات مناسب وجود نداشته باشد هیچ گردشگری حاضر به سفر به آن مکان نخواهد شد. بنابراین بررسی امکانات و خدمات رفاهی در مکان‌های که از جاذبه گردشگری برخوردارند یکی از ضروریات برنامه‌ریزی جهت جذب توریسم می‌باشد. با توجه به اینکه شهرستان‌های استان فارس از لحاظ برخورداری از جاذبه‌های طبیعی تاریخی دارای رتبه بالایی در کشور و بعضاً در جهان می‌باشند و چون مقصد و اقامتگاه اکثر گردشگران مراکز شهرستان‌ها می‌باشد، در این پژوهش سعی شده است با توجه به ۶ شاخص تعیین شده خدمات و امکانات گردشگری در مراکز شهرستان‌ها مورد بررسی قرار گیرند. نتایج به دست آمد گویای این مسئله است که مراکز شهرستان‌های استان فارس از امکانات و خدمات مناسب جهت جذب توریسم برخوردار نمی‌باشند. یافته‌ها نشان می‌دهد که در بین ۲۱ شهرستان فقط شهرستان شیراز از نظر برخورداری در وضعیت مطلوب می‌باشد و شهرستان لار نیز که یکی از مراکز مهم سیاسی و گردشگری در استان فارس می‌باشد از نظر میزان برخورداری در طیف متوسط قرار گرفته است. دو شهرستان مرودشت و فیروزآباد که از مراکز توریسم پذیر تاریخی مهم در استان و کشور می‌باشد از نظر میزان برخورداری در طیف ۰/۱۵-۰/۳۵ ضعیف قرار گرفته‌اند و ۱۷ شهرستان باقی مانده در طیف ۰-۰/۱۵ بسیار ضعیف قرار دارند. این نتایج نشان از نبود برنامه‌ریزی علمی، ضعف مدیریتی، نبود برنامه جهت اختصاص عادلانه بودجه، نبود

سیاسگذاری

از تمامی دوستان و عزیزانی که مرا در تدوین این مقاله یاری دادند کمال تشکر را دارم و موفقیت روزافزون برای این عزیزان از درگاه ایزد منان خواستارم.

– همکاری با دانشجویان رشته‌های مربوط به توسعه گردشگری در جهت شناخت نقاط ضعف و قوت استان در حیطه توسعه گردشگری.

References

- Cooper, C. Fletcher, J., Gilbert, D., Wan hill, S., Shepherd, R. (1998), 2nd end Tourism: Principles and Practice, New York, Longman.
- Hanger, JD., Thomas Al., Violin, (2003), Foundations of Strategic Management, Translated by Saied Mohammad Arabi & Davod Eizadi, Tehran, Publications Office of Cultural Studies, First Edition.
- Josie, SA., Moradi Majd, N., Abdullah, H., (2009), Dezful Bolhassan ecological potential of tourism user multi-criteria decision method, Journal of Marine Research.
- Kazs, G., Potie, F., (2004), Translated Salahedin Mahalati, Urban tourism neighborhoods, Publishing Center of Shahid Beheshti University, Tehran.
- Keeney, S., Hasson, F., (2001), McKenna HP. A critical review of the Delphi technique as a research methodology for nursing, International Journal Nurse Study, Apr; 38(2): 195-200.
- Khakpur, B., Rafi, H., Salehi Fard, M., Tavangr, M., (2010), To evaluate the performance of urban management in the development of public green spaces (parks) using TOPSIS method in Mashhad case study, Journal of Geography and Regional Development No. 14: 1-27.
- Landeta J., (2006), Current validity of the Delphi method in social sciences, Technological Forecasting and Social Change; 73(5): 467-82.
- Law Christopher, M., (1996), Urban tourism attraction visitors to large cities, Mansell. Publishing Limited, London.
- Law Christopher, M., (2002), The tourism city review, Urban studies, vol.37, No.7.
- Lotfi, S. (2005), vision system necessary to sustain tourism in Iran, Proceedings of the First National Congress of the tourism Industry in the province, Tehran, Conductivity.
- Mhrmnejad, N., Aghakhani, M., (2009), evaluation of strategic threats and opportunities ecotourism industry case study Jajrood protected area, the journal Environmental Science and Technology, Vol. 11, NO. 3.
- Movahed, A., (2007), Urban Tourism, Ahvaz, martyr Chamran University Press.
- Nastran, M, Abolhasani, F, Ezadi , M, (2010), Application of TOPSIS technique in analyzing and prioritizing regional sustainable development, Case Study: Isfahan metropolitan areas, Journal of Geography and Environmental Planning, Vol. 21, No. 2: 83-100.
- Noori, I., (2007), Evaluating the quality of education with fuzzy MCDM techniques, Knowledge Management, Vol. 20, No. 78: 139-160.
- Saghaei, M., (2006), spatial separation of tourism in cities: Mashhad, Congress of the Humanities, November, Isfahan.
- Sheikh Kazemi, M., (2007), Urban Tourism reciprocal effects on the economic aspects of sustainable development, the Regional Conference of Geography, Tourism and Sustainable Development, Azad University Eslamshahr.
- The World Tourism Organization, (2000), National and regional tourism planning, translating B. Rnjbrayan and Zahedi, Isfahan, publisher SID.
- Ziyari, K, Zanjirchy, SM., Sork Kamal, C., (2010), Survey ranking the degree of development in Khorasan Razavi using TOPSIS technique is supposed, Human Geography Research, No. 72: 17-30.